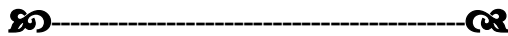

การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาแนวใหม่โดยใช้
หลักสัพปริสธรรม*

MANAGING A NEW TYPE OF BUDDHIST LEARNING RESOURCE USING THE
PRINCIPLES OF SAPPURISA DHAMMA.

สุจิตตรา สวาทยานนท์

Suchittra Sawatyanon

บริษัท ฟิลเตอร์มาร์ท จำกัด

FILTER MART COMPANY LIMITED

E-mail: suchittra@purefilter.com

บทคัดย่อ

ในการจัดการแหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นการจัดการแหล่งเรียนรู้หรือเป็นแหล่งแนวคิด เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้ในสถานที่แห่งนั้น หรือเพื่อให้เกิดมุมมองที่ดี เพื่อเป็นการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาในรูปแบบการเผยแพร่แนวคิดที่เกี่ยวข้องทางหลักคำสอน แนวคิด หรือ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องในชุมชน ดังนั้นจึงได้นำหลักสัพปริสธรรมมาประยุกต์ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงหรือการวิวัฒนาการทางสังคม รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาในรูปแบบที่ชัดเจน การจัดการที่ดีโดยรู้จักเหตุ ทำให้เกิดการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ รวมทั้งผลการจัดการที่นำไปสู่การแก้ปัญหาที่เหมาะสม เพื่อเข้าใจหลักการที่กำลังจะแก้ไขอย่างมีความชัดเจน โดยผ่านตัวตนที่เป็นผู้ขับเคลื่อนให้สามารถผ่านไปตามขั้นตอนที่ได้มีการกำหนดไว้ หรือ การรู้จักประมาณการสำหรับในการแก้ปัญหานั้นเพื่อไม่ให้เกิดความยืดเยื้อ โดยจัดให้มีความเหมาะสมมีความพอประมาณที่สามารถจัดการได้ การรู้จักกรอบของระยะเวลาที่มีการแก้ปัญหา การเข้าใจในหลักเวลาอย่างเหมาะสม สิ่งที่ต้อง ระวังที่ดี และจำเป็นต้องรู้จักให้ความสำคัญกับผู้ที่อยู่รอบข้างด้วย ซึ่งเป็นชุมชนเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม โดยให้บุคคลนั้นเป็นหัวใจสำคัญของแหล่งการจัดการเรียนรู้ที่ต้องมีความเข้าใจ เพื่อให้การจัดการแหล่งเรียนรู้นั้นได้ถ่ายทอดไปอย่างมีประสิทธิภาพที่ดี

คำสำคัญ: การจัดการ; แหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา; หลักสัพปริสธรรม

Abstract

Management of most learning resources is the management of the places for learning resources or as sources of ideas so that interested parties will have the opportunity to study in that place, or to have a positive perspective, to learn Buddhism as a form of propagation of doctrinally relevant concepts. Therefore, the principle of Sappurisdhamma has been applied to reflect changes or social evolution, as well as to solve problems in a clear way. Good management by knowing the cause causes a careful search for problems, as well as management results that lead to appropriate solutions. To understand the principles that are about to be solved in a clear way. Through a driven identity, it is possible to go through the established procedures, or knowing to estimate or solving the problem so as not to prolong it. It is arranged appropriately, with moderation that can be managed. Knowing the framework of the period for which the solution is resolved. Proper understanding of time principles the right thing to do. It is also necessary to focus on those around you. This is a community to engage by putting individuals at the heart of a learning resource that requires understanding, so that the management of the learning resources is conveyed effectively.

Keywords: Management; Buddhist Learning Resources; Suppurisa Dhamma Principles

บทนำ

ในการจัดการแหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่นั้นเป็นการจัดการแหล่งเรียนรู้หรือเป็นแหล่งแนวคิด เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้ในสถานที่แห่งนั้น หรือเพื่อให้เกิดมุมมองในรูปแบบใหม่ เพื่อขึ้น แล้วนำไปวิเคราะห์รวมถึงนำไปปรับใช้ประโยชน์ของผู้ที่จะนำไปใช้ต่อ แต่สำหรับการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนานั้นล้วนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสำหรับการจัดการแหล่งเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนารูปแบบการเผยแพร่แนวคิดที่เกี่ยวข้องทางหลักคำสอน แนวคิด หรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องในชุมชน และเพื่อให้เกิดความน่าสนใจในการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นรูปแบบแนวใหม่ ผู้เขียนจึงได้นำหลักสัปปุริสธรรม โดยเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการแหล่งเรียนรู้แนวใหม่เพื่อให้เกิดการควบคู่กันทั้งการบริหารจัดการที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา และหลักสัปปุริสธรรมที่เป็นการบริหารจัดการ ในรูปแบบของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการขับเคลื่อนในรูปแบบใหม่ หรือเสนอแนวคิดที่ใหม่ขึ้น มีรายละเอียดดังที่จะได้นำมาตีความดังต่อไปนี้

การจัดการแหล่งเรียนรู้

โดยส่วนใหญ่แล้วเมื่อกล่าวถึงคำว่า “การจัดการแหล่งเรียนรู้” ซึ่งจะแยกออกเป็น 2 คำ นิยาม คือ “การจัดการ” และ “แหล่งเรียนรู้” เมื่อนำมาอธิบายรวมกัน ซึ่งหมายถึง การบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ซึ่งเป็นสถานที่ศึกษาโดยมีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาแนะนำ รวมถึงมีการถ่ายทอดให้เกิดการเรียนรู้ การคิด ซึ่งแตกต่างจากห้องเรียน (ชนาธิป แก้วบ้านดอน, 2557) โดยการเรียนรู้ในลักษณะรูปแบบนี้ทำให้เกิดการศึกษาที่ทำให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น แตกต่างจากห้องเรียนที่มีแค่ในตำรา เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วแหล่งเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ หรือเป็นแนวทางที่แตกต่างจากเดิมโดยสิ้นเชิง เพื่อให้แหล่งเรียนรู้เป็นสิ่งที่น่าสนใจ ต้องให้ความสำคัญในการจัดการอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้นซึ่งแหล่งเรียนรู้เหล่านี้ ในปัจจุบันแหล่งเรียนรู้เป็นสถานที่ที่มีผู้ให้ความสนใจมาก เพราะว่าการทำแหล่งเรียนรู้เป็นประโยชน์สำหรับการสอน การเรียนรู้ และการประเมิน (สารานุกรมเสรี, 2565) เหมาะสมสำหรับทุกเพศ ทุกวัย รวมทั้งคนที่มีความสนใจในเรื่องที่อยากเข้าไปเรียนรู้ด้วย เพราะการเรียนรู้เกิดจากความสนใจ สมควรใจ ไม่ได้เกิดจากการบังคับ เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ รวมถึงการฝึกอบรมจนทำให้พฤติกรรมของบุคคลนั้นเปลี่ยนแปลงไปอย่างถาวร ซึ่งไม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลที่เกิดขึ้นจากสาเหตุอื่น เช่น วุฒิภาวะ หรือพฤติกรรมที่เกิดจากการตอบสนองของระบบประสาท (สุณีย์ อีรดากร, 2542) เพราะว่าการเรียนรู้ทำให้เกิดประสบการณ์และประสบการณ์ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้นด้วย (น้ำทิพย์ วิภาวิน, 2547)

ดังนั้นในการจัดการแหล่งเรียนรู้จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนของผู้ที่มีความสนใจใฝ่ศึกษาหาความรู้ในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ในด้านวิถีชีวิต การเรียนรู้ในด้านศิลปะ หรือการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตเพื่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ ๆ ในชีวิต โดยในบทความนี้ผู้เขียนได้ทำการแยกประเด็นในการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่กล่าวถึงนั้น คือ การจัดการแหล่งเรียนรู้ในด้านพระพุทธศาสนาหรือความรู้ในทางหลักการที่สำคัญ หรือเกี่ยวข้องในทางพระพุทธศาสนาที่บุคคลส่วนใหญ่นั้นสัมผัสได้อย่างเป็นรูปแบบต่าง ๆ ต่อไป

การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิม

สำหรับการจัดการแหล่งเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่น่าสนใจของชาวพุทธที่มีความสนใจ ในการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นไปในรูปแบบ ของผู้ที่ต้องการถ่ายทอด ซึ่งส่วนใหญ่ การจัดการแหล่งเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนานั้นเน้นในเรื่องของประวัติ หรือความสำคัญของพระพุทธศาสนา เช่น ประวัติความเป็นมา คำสอนที่ถ่ายทอด วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามความสนใจ (สามารถ มั่งส้ง, 2557) ซึ่งพระพุทธศาสนานั้นเป็นศาสนาที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานาน โดยเป็นการจรรโลง หรือสร้างแนวคิดให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้

เข้าถึงคุณธรรม การปฏิบัติ รูปแบบที่เป็นไปในทิศทางตามความเข้าใจ หรือการสร้างสรรค์ในเรื่องที่มีความน่าสนใจ โดยไม่เป็นการบังคับ

ในการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิม ประกอบไปด้วย สถานที่ บุคคล คำสอน วิถีดั้งเดิมของชาวพุทธที่ควรปฏิบัติ หรือการประพฤติตามแนวทางที่แตกต่างออกไป เพื่อเกิดความจรรโลงใจในการรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาโดยมีรายละเอียด ต่อไปนี้

1. สถานที่ ในทางพระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วย สถานที่ประสูติ สถานที่ตรัสรู้ และสถานที่ในเหตุการณ์ต่าง ๆ (โลฟส์ไตร์, 2564) ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา โดยเน้นความเข้าใจเป็นส่วนสำคัญ เช่น สถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้า และการเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนา มีส่วนสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่นั้น ซึ่งในพื้นที่แต่เดิมไม่ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา แต่พอเมื่อมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าไปก็ทำให้เกิดความแตกต่างมากยิ่งขึ้น เช่น ในพื้นที่อินเดีย แต่เดิมนับถือศาสนาพราหมณ์ หรือยัถีอวธรรมะในการแบ่งแยกชนชั้น เมื่อพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นก็ทำให้การดำรงชีวิตอยู่ของชาวอินเดียได้เห็นและตระหนักถึงความเป็นมนุษย์มากขึ้น ซึ่งก็ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชาวอินเดีย (ประมวล เพ็งจันทร์, 2565: ออนไลน์) รวมถึงการนับถือพระพุทธศาสนาของกษัตริย์ในอินเดีย มีการสร้างความแตกต่าง ซึ่งแต่เดิมนั้นศาสนาพราหมณ์มีส่วนสำคัญ แต่เมื่อพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นก็มีบางส่วนที่มองเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือมองว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เข้ามาสร้างความแตกแยกต่อชาวอินเดีย เพราะเมื่อพระพุทธศาสนานั้นมีส่วนสำคัญ ก็ต้องทำให้ศาสนาพราหมณ์เสียประโยชน์บางอย่างที่เคยได้รับ แต่เมื่อมองย้อนกลับไปแล้วจะเห็นว่าพระพุทธศาสนามีส่วนที่ช่วยให้มนุษย์มองเห็นตัวตนมากขึ้นกว่าเดิม ล้วนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปตามธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ แต่ว่าเมื่อกล่าวถึงสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ชาวพุทธให้ความสำคัญ ซึ่งผู้เขียนขอยกตัวอย่างบางสถานที่สำหรับในทางด้านพระพุทธศาสนา หรือสถานที่ของพุทธศาสนิกชนให้ความศรัทธา เช่น สถานที่ตรัสรู้ เป็นสถานที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้พบทางพ้นทุกข์ โดยสถานที่นี้เรียกว่า “พุทธคยา” เป็นสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าและมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า “วัดมหาโพธิ” สำหรับชาวพุทธแล้ว “พุทธคยา” นับเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางที่สำคัญที่สุดของนักแสวงบุญชาวพุทธทั่วโลกที่ต้องการมาสักการะสังเวชนียสถาน 1 ใน 4 แห่งของพระพุทธศาสนา โดยในปี พ.ศ. 2545 วัดมหาโพธิ (พุทธคยา) สถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม ขององค์การยูเนสโก (UNESCO Organization) (โยธิน ทรัพย์มั่งมี, 2555) ซึ่งรวมไปถึงสถานที่ปรินิพพาน ที่เรียกว่า “กุสินารา” ซึ่งเป็นสถานที่ชาวพุทธนิยมไปสักการะ คือ “สถูปปรินิพพาน” เป็นสถูปแบบทรงโอคว่ำที่เป็นทรงพระราชนิยมในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช สร้างโดยพระเจ้าอโศกมหาราช บนสถูปมีฉัตร 3 ชั้น ในปัจจุบันสถานที่นี้ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดเทวเรีย รัฐอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย เป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ชาวพุทธทั่วโลกเดินทางไปสักการะบูชา (สารานุกรมเสรี, 2563: ออนไลน์) ซึ่งในปัจจุบันนี้โลกเกิดความเจริญในด้านเทคโนโลยี โดยมีการพัฒนาในรูปแบบ

ต่าง ๆ ในการจำลองสถานที่ดังกล่าว ซึ่งล้วนมีความสำคัญที่เหล่าชาวพุทธมาพัฒนา โดยการจำลองสถานที่เหล่านี้ หรือรวมไปถึงการสร้างแหล่งเรียนรู้เพื่อความสะดวกในการไปสักการะบูชา ในสถานที่จริง โดยจัดให้มีการจำลองแบบเสมือนจริง รวมถึงการสร้างแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เหล่าเยาวชนได้มีโอกาสเข้าไปศึกษา และเข้าใจในบริบทสถานที่โดยตรง โดยยังไม่มีความสะดวกเหมือนของจริงในพื้นที่ประเทศอินเดีย

2. บุคคล ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาแล้ว หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งพระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วย พระพุทธเจ้า พระสงฆ์สาวก หรือเหล่าบริษัท 4 บุคคลเหล่านี้ล้วนเป็นผู้มีความสำคัญในการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาให้เกิดความเจริญ และมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปทุกพื้นที่ทั่วโลก ซึ่งผู้เขียนขอยกตัวอย่างที่สำคัญของบุคคลที่มีความสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีรายนามต่อไปนี้ 1.พระพุทธเจ้า ผู้พระเป็นศาสดา หรือผู้นำทางศาสนาพุทธ ผู้ริเริ่มในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จากการตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง แล้วได้ถ่ายทอดสู่เหล่าพระสาวกของพระองค์ ให้แผ่ไพศาล โดยพระพุทธเจ้าได้เผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือที่เรียกว่า “พุทธกิจ” เป็นเวลา 45 พรรษา (วัดป่ามหาชัย, 2565) จนพระพุทธศาสนาเป็นที่รู้จักในพื้นที่อินเดียแล้ว และได้ถึงกาลที่พระพุทธองค์ได้ “เสด็จดับขันธปรินิพพาน” แล้วให้พระสงฆ์ผู้เป็นสาวกของพระองค์ได้ไปประกาศพระศาสนาต่อ และนั่นคือการประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งพระพุทธศาสนา จนถึงการเผยแผ่ หรือประกาศพระพุทธศาสนาให้เป็นที่รู้จักของชาวพุทธทั่วโลกยิ่งขึ้น และลำดับที่ 2.พระสาวก หมายถึง “พระสงฆ์ หรือ สมมติสงฆ์” ล้วนมีความสำคัญในลำดับต่อมา เพราะเป็นผู้ที่ได้รับในการประกาศพระศาสนาต่อจากพระพุทธเจ้า (สารานุกรมเสรี, 2563) ผู้เป็นองค์ปฐมศาสดาของเหล่าชาวพุทธในทั่วโลก ประกอบไปด้วย กลุ่มปัญจวัคคีย์ พระอัครสาวกทั้ง 2 รูป หรือรวมไปถึงผู้มีส่วนร่วมในการประกาศพระพุทธศาสนาไปสู่ทั่วโลก ให้ได้รู้หลักธรรมคำสอนของศาสนาพุทธ ซึ่งบุคคล หรือศาสนบุคคลเหล่านี้ ควรได้รับการยกย่องเป็นอย่างมาก เพราะกว่าที่พระพุทธศาสนาจะเผยแผ่ไปได้ทั่วโลกนั้น ต้องใช้ความอดทนอย่างมาก เพื่อให้มีผู้ที่เกิดความศรัทธาในหลักการ หลักคำสอน ซึ่งเป็นสิ่งที่ล้วนเข้าใจยาก ให้เกิดความเข้าใจ และ 3.อุบาสก และอุบาสิกา ผู้ที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา (พระธรรมกิตติวงศ์, 2548) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญอีกประการหนึ่ง ของการเป็น “องค์ผู้อุปถัมภ์” พระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบไปด้วย อนาคตบัณฑิต เศรษฐี พระเจ้าพิมพิสาร นางสุชาดา นางวิสาขา และพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นต้น โดยบุคคลเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง โดยเฉพาะ “พระเจ้าอโศกมหาราช” ผู้ทรงส่งสมณะทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งหมด 9 สาย (สำนักงานส่งเสริมพระกัมมฐานสระบุรี, 2554) โดยในแต่ละสายนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่ง และได้รับการตอบรับ หรือน้อมรับพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของพื้นที่นั้น โดยการให้ความศรัทธา ทั้งหลักคำสอน หลักธรรมหลักการแล้วนำมาปฏิบัติให้เกิดผลต่อไป โดยในส่วนองหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา คือ “บุคคล” ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง มีการเผยแผ่กว้างไกลไปทั่วโลกมากขึ้น มีผู้ติดตามมากกว่า

506,000,000 คน โดยประมาณ คิดเป็นประมาณ 5.01 เปอร์เซ็นต์ จากทั่วโลก ซึ่งจัดอยู่ในอันดับ 5 จากทุก ๆ ของศาสนาในโลก (สารานุกรมเสรี, 2565) และโดยส่วนใหญ่แล้ว พระพุทธศาสนาได้จัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษา มักจะเห็นแต่ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ที่เป็นรูปภาพ หรือข้อมูลในลักษณะเบื้องต้นให้ได้ศึกษา รวมถึงเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องดังกล่าว โดยในปัจจุบันแหล่งเรียนรู้สามารถสืบค้นและเข้าถึงง่ายขึ้น

3. คำสอน ในส่วนของคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่มีความสนใจมากเพราะถือเป็นหลักคำสอนที่มีการถ่ายทอดตั้งแต่สมัยพุทธกาล จนถึงยุคปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าแตกต่างจากเดิม เพราะในหลักคำสอนส่วนใหญ่ในทางพระพุทธศาสนานั้นกล่าวถึง (สารานุกรมเสรี, 2565) หลักการแห่งความจริง หรือที่เรียกว่า “อริยสัจ” ซึ่งเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้เผยแผ่ตลอด 45 พรรษา เมื่อนำมารวบรวมกันแล้ว เกิดเป็นรูปแบบของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์โบราณทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่า มีการจัดแสดงเป็นแหล่งการเรียนรู้มาจนถึงในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะที่เป็นพระไตรปิฎก ซึ่งในแต่ละประเทศทั่วโลกต่างก็มีคัมภีร์ ซึ่งมีความแตกต่างของการใช้ภาษาแต่ละพื้นที่ โดยคำสอนที่มาจากต้นกำเนิดเดียวกัน แต่มีการบรรยายและเรียบเรียงเพิ่มเติมให้เข้าใจง่ายขึ้น โดยในหลักคำสอนที่มีอยู่ในปัจจุบันล้วนเกิดจากการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2542) ซึ่งแต่เดิมในสมัยพุทธกาลใช้แบบ “มุขปาฐะ” หรือที่เรียกว่า การถ่ายทอดจากความแตกฉานของผู้รับสาร โดยใช้หลักความจำเป็นที่สำคัญ เพราะในสมัยพุทธกาลนั้นไม่มีการจารึกคัมภีร์ แต่ใช้หลักการจดจำ เพราะฉะนั้นบุคคลสมัยพุทธกาลมีความจำที่เป็นเลิศ พอมาในยุคสมัยนี้จึงมีการจารึกทุก ๆ ตัวอักษรลงในคัมภีร์หรือนำไปเก็บไว้ในระบบฐานข้อมูลเพื่อการค้นหาที่ง่ายขึ้น แต่ก็ถือว่าหลักคำสอนเป็นสิ่งที่สำคัญที่ยังมีให้ศึกษาค้นคว้าได้ง่ายขึ้น และยังเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก และยังมีหลายพื้นที่ได้จัดให้มีแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เข้าไปศึกษาหาความรู้ในเรื่องของพระพุทธศาสนา

ดังนั้นการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาในแบบดั้งเดิมนั้นจึงเป็นรูปแบบที่มีอยู่ทั่วไป เพราะว่าการจัดให้มีแหล่งเรียนรู้สำหรับให้ผู้ที่มีความสนใจเข้ามาศึกษา ส่วนใหญ่แล้วต้องการที่จะช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งในส่วนของแต่ละพื้นที่ ต้องการสื่อให้เห็นถึงพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ชาวพุทธทุกคนล้วนสามารถเผยแผ่ในแบบของตนได้ นั้นเป็นผลดีต่อชุมชนให้เป็นที่รู้จัก และยังรวมถึงการส่งเสริมแนวคิดรวมทั้งปลูกฝังในหลักธรรมคำสอนให้ทางพระพุทธศาสนาด้วย

การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาแนวใหม่

สำหรับในการจัดการแหล่งเรียนรู้พระพุทธศาสนาแนวใหม่นั้น ในแนวคิดของผู้เขียน แหล่งเรียนรู้ต้องประกอบไปด้วย แหล่งเรียนรู้ที่ให้ผู้ศึกษาได้มีส่วนร่วมในการคิด การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนั้นด้วย เพราะการจัดการแหล่งเรียนรู้ต้องเกิดจากผู้ที่สนใจได้มีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งเรียนรู้นั้น ซึ่งสำหรับแหล่งเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนาแนวใหม่ ต้อง

ประกอบด้วย การเรียนรู้ในวัฒนธรรมของชาวพุทธ การจำลองวัฒนธรรมของชาวพุทธในพื้นที่ เพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจศึกษาแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม หรือหลักการทางพระพุทธศาสนา ได้เข้าถึง การมีส่วนร่วมในแหล่งเรียนรู้กันอย่างแท้จริง เพื่อเป็นแบบอย่างของผู้ที่มีความสนใจในการจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ โดยแหล่งเรียนรู้ถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เน้นไปในเชิงวัฒนธรรม และทาง ประวัติศาสตร์ด้วย มีการบอกเล่าเรื่องราวผ่านองค์ความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งสามารถถ่ายทอดให้เห็น คุณค่าของผู้คนในแต่ละยุคสมัย ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของเศรษฐกิจ สังคม และขนบธรรมเนียม ประเพณีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะได้เห็นการเปลี่ยนแปลงมากมาย เพราะในอดีตนั้นคงไม่มีใครที่จะปฏิเสธได้ว่า “วัด” เป็นที่พึ่งของชาวบ้านซึ่งเป็นศูนย์รวมของสรรพสิ่งในหลากหลาย กิจกรรมที่อยู่วัด แม้แต่เรื่องของการศึกษาเล่าเรียน จนเป็นที่มาของคำว่า “บวชเรียน” แต่ในปัจจุบันนั้น “วัด” มีบทบาทกลับซบเซาลดน้อยลง บางพื้นที่เหลือเพียงแค่การเป็นสถานที่จัด พิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น เช่น งานบวช งานศพ หรือการจัดกิจกรรมที่สำคัญในทาง พระพุทธศาสนา (ศิริทิพย์ อิศาสะวิน, 2553) และที่สำคัญการใช้วัดเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมหรือ แหล่งเรียนรู้ทำให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน ซึ่งในปัจจุบันนี้มีการประยุกต์และ วิวัฒนาการแหล่งเรียนรู้ที่เข้าถึงง่ายขึ้นและมีความทันสมัย โดยสิ่งเหล่านี้ เรียกว่า “พื้นที่โลก เสมือนจริง” หรือที่ภาษาอังกฤษ เรียกว่า (Metaverse) เป็นรูปแบบที่เข้าถึงได้ง่ายขึ้น (มาริสสา คู บุรัต, 2565) และไม่จำเป็นต้องเดินทาง แต่ใช้วิวัฒนาการรูปแบบเสมือนจริงในการเข้าถึงที่ง่าย ขึ้น โดยทุกคนบนโลกใบนี้สามารถสร้างพื้นที่ หรือจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ บนพื้นที่โลกเสมือนจริง นี้ได้ เพราะในปัจจุบันนี้ รูปแบบของการดำเนินชีวิตใช้การเข้าถึงข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการ ติดต่อสื่อสารที่มนุษย์ยังไม่รู้มีอีกมากมาย ดังนั้นการใช้ชีวิตบนรูปแบบวิวัฒนาการนี้จึงมี ความสำคัญอย่างยิ่ง โดยสามารถร่วมกิจกรรมในพื้นที่นั้นได้ การแสดงสินค้า การจัดให้มีกิจกรรม ของรูปแบบวัฒนธรรมแบบไร้พรมแดนได้ ซึ่งจำกัดการเดินทาง เพราะเสี่ยงต่อโรคติดต่อในพื้นที่ นั้น ด้วย

ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญในรูปแบบใหม่นี้ต้องสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น มีการ จัดการที่เป็นแบบการมีส่วนร่วมหรือเป็นรูปแบบที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และเพื่อสร้างอาชีพให้ ชุมชนได้อย่างครอบคลุมไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนบนโลกใบนี้ มีรูปแบบโลกที่เสมือนจริงในการนำเสนอ ให้ผู้ที่สนใจในแหล่งเรียนรู้ นั้น ไม่ว่าจะเป็นวัดหรือชุมชนต้องมีการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาไป พร้อมกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้รูปแบบการ จัดการเรียนรู้แบบใหม่

การใช้หลักสัปปริสธรรมขับเคลื่อนในการจัดการแหล่งเรียนรู้

การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาโดยใช้หลักธรรมเป็นกระบวนการขับเคลื่อน ซึ่งผู้เขียนได้นำหลักธรรม “สัปปริสธรรม” มาวิเคราะห์ให้เข้ากับกระบวนการจัดการแหล่งเรียนรู้

แนวใหม่ ในการขับเคลื่อนและการแก้ปัญหา โดยผู้เขียนได้จำแนกประเด็นในเรื่องดังกล่าว ของการจัดการแหล่งเรียนรู้ดังต่อไปนี้

โดยหลัก “สัปปุริสธรรม” เป็นหลักธรรมที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของบุคคลดี หรือ “ธรรมของคนดี” ซึ่งหลักสัปปุริสธรรมนี้ ประกอบไปด้วย 7 ประการ คือ 1.ธัมมัญญา คือ รู้จักเหตุ 2. อัตถัญญา คือ รู้จักผล 3.อัตตัญญา คือ รู้จักตน 4.มัตตัญญา คือ รู้จักประมาณ 5. กาลัญญา คือ รู้จักกาล 6.ปริสัญญญา คือ รู้จักชุมชน 7.บุคคลัญญา คือ รู้จักบุคคล เมื่อนำหลักธรรมทั้ง 7 มาจำแนกให้เข้ากับกระบวนการจัดการแหล่งเรียนรู้ ซึ่งผู้เขียนได้ยกพระสูตรมาวิเคราะห์ให้เข้ากับการจัดการแหล่งเรียนรู้เป็นรายชื่อของหลักธรรม (พระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561) ดังนี้

1. การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลัก “ธัมมัญญา” นั้นสิ่งแรกที่ต้องเจอในการจัดการแหล่งเรียนรู้ (อง.สศตท.อ. 23/68/143) โดยในพระสูตรได้มีการแสดงไว้ว่า

“ภิกษุเป็นธัมมัญญา อย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้ธรรมคือ สุตตะ เคยยะ เวยยาकरणะ คาคา อุทาน อิติวุตตกะ ชาตกะ อพภูตธรรม เวทัลละ หากภิกษุไม่รู้ธรรมคือ สุตตะ ฯลฯ เวทัลละเลย เราไม่พึงเรียกเธอว่าเป็นธัมมัญญาในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้ธรรมคือ สุตตะ ฯลฯ เวทัลละ ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่าเป็นธัมมัญญา ภิกษุชื่อว่าเป็นธัมมัญญา ด้วยประการฉะนี้”

จากพระสูตรดังกล่าวได้แสดงไว้ว่า การได้ศึกษาในเรื่อง หรือในส่วนใดควรจะศึกษาให้รู้ลึกซึ้ง เพราะการศึกษาโดยไม่ถ่องแท้ หรือไม่เข้าใจกับปัญหานั้น เกิดความลำบากขึ้น โดยการจัดการจะต้องรู้หลักของเหตุที่เกิดหรือในสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น ว่าควรแก้ไขอย่างไร คือ ปัญหาของการจัดการซึ่งทุก ๆ สถานที่ จะต้องพบเจอ แต่เมื่อเจอปัญหาทุกคนล้วนต้องการแก้ปัญหา หรือคลี่คลายสิ่งที่เกิดขึ้นให้ผ่านพ้น แต่ในบางครั้งสิ่งที่เราเจอก็จะแก้ตรงปลายเหตุเสมอ เพราะว่าเป็นกรณีเฉพาะหน้า ต้องจัดการด้วยความเร่งด่วน ซึ่งสิ่งที่เราได้จากหลักธรรมข้อนี้ คือ การค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้น ว่าสิ่งนั้นเกิดเพราะสาเหตุใด มีวิธีแก้ อย่างไร เพื่อในครั้งต่อไปสามารถนำมาประยุกต์ หรือปรับใช้ได้เมื่อเกิดสถานการณ์นี้อีก เพราะการจัดการแหล่งเรียนรู้นั้นมีการปรับเปลี่ยนอยู่ในทุกสถานการณ์ ซึ่งต้องมีการบริหารจัดการให้ดีขึ้น และเมื่อนำหลักสัปปุริสธรรมด้าน “ธัมมัญญา” มาประยุกต์ใช้แล้ว ทำให้เกิดการวิเคราะห์ หรือมีการหาเหตุผลมารองรับเพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มากขึ้น รวมถึงการรู้จักหาเหตุ หรือผลมารองรับสำหรับการแก้ปัญหาในครั้งต่อไป

2. การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลัก “อัตถัญญา” ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องเจอ เพราะเมื่อมีการแก้ปัญหา สิ่งที่ต้องเจอ คือ “ผล” (อง.สศตท.อ. 23/68/143-144) โดยในพระสูตรได้มีการแสดงไว้ว่า

“ภิกษุเป็นอรรถัตถ์ญญ อย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้ความหมายแห่งภาษิตนั้น ๆ นั้นแล้วว่า ‘นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้’ นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้’ หากภิกษุไม่รู้เนื้อความแห่งภาษิตนั้น เลยว่า ‘นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้’ นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้’ เราไม่พึงเรียกเธอว่า ‘เป็นอรรถัตถ์ญญ’ ในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้ความหมายแห่งภาษิตนั้น ๆ ว่า ‘นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้’ นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้’ ฉะนั้น เราจึงเรียก เธอว่า เป็นอรรถัตถ์ญญ ภิกษุชื่อว่า เป็นธัมมัญญญ อรรถัตถ์ญญ ด้วยประการฉะนี้”

จากพระสูตรดังกล่าวได้แสดงไว้ว่า ในการแก้ปัญหาจำเป็นต้องทราบผลแห่งการกระทำหรือผลแห่งการแก้ปัญหาที่นั้น เพราะเมื่อการแก้ปัญหาเกิดข้อผิดพลาดขึ้นมา จำเป็นต้องยอมรับผลที่ได้รับนั้นให้ได้ หรือเมื่อเราได้แก้ไขปัญหาก็ไปในทิศทางใดก็ตาม ก็ต้องได้รับผลของการแก้ปัญหาที่นั้น เมื่อแก้ไขปัญหานั้นถูกต้อง ก็จะได้รับผลที่ตามมาคือ ผลดี เพราะว่าการจัดการทุก ๆ สถานการณ์ล้วนต้องเจอเหตุการณ์ปัญหาเสมอ แต่ต้องสามารถรับได้เพื่อที่จะเป็นบทพิสูจน์ของความสามารถของตัวบุคคล ซึ่งในการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาสิ่งที่จะต้องนำมาประยุกต์กับการใช้ให้เกิดประโยชน์คือ การมองให้เห็นเป็นสังขธรรมของชีวิต เมื่อมีการแก้ไขปัญหาก็ต้องมีผลของปัญหาที่ได้รับการแก้ไขเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการแหล่งเรียนรู้แบบดั้งเดิมและแบบใหม่ล้วนก็ต้องยอมรับสภาพที่เกิดขึ้น เพราะยังในสถานการณ์ปัจจุบันนั้นการเข้าถึงในแหล่งเรียนรู้มีความง่ายขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเกิดจากความสามารถของมนุษย์ที่ต้องการแก้ปัญหาให้ตรงจุด เพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดีขึ้นต่อไป

3. การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลัก “อรรถัตถ์ญญตา” ในการแก้ปัญหาสิ่งที่จะต้องแก้ไขและปรับปรุง คือ “ตน” หรือ ตัวเรา (อง.สตตก.อ. 23/68/144)โดยในพระสูตรได้มีการแสดงไว้ว่า

“ภิกษุเป็นอรรถัตถ์ญญ อย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักตนว่า ‘ว่าโดยศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เรามีอยู่ประมาณเท่านั้น’ หากภิกษุไม่รู้จักตนว่า ‘ว่าโดยศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เรามีอยู่ประมาณเท่านั้น’ เราไม่พึงเรียกเธอว่าเป็นอรรถัตถ์ญญ ในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้จักตนว่า ‘ว่าโดยศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เรามีอยู่ประมาณเท่านั้น’ ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่า เป็นอรรถัตถ์ญญ ภิกษุ ชื่อว่า เป็นธัมมัญญญ อรรถัตถ์ญญ อรรถัตถ์ญญ ด้วยประการฉะนี้”

จากพระสูตรดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นเข้าใจในเรื่องของความคิด ความเป็นตัวตน ซึ่งในการทำสิ่งใดนั้นต้องรู้ตัวอยู่เสมอ การจัดการหรือการบริหารจัดการนั้นต้องเริ่มที่ตัวเรา โดยการจัดการสิ่งใดนั้นต้องใช้ความคิด มีการวางแผน การใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ทำ และเมื่อแก้ไขปัญหาได้ก็ต้องรอรับผลของปัญหาที่แก้ไข และเมื่อแก้ไขปัญหาแล้วควรย้อนกลับมาดูที่ตัวของผู้ที่แก้ปัญหานั้นด้วย ว่าเข้าใจมากน้อยเพียงใดสำหรับปัญหาที่แก้ไข เพราะถ้าไม่เข้าใจในสิ่งที่แก้ปัญหานั้นแล้ว สิ่งที่จะกลับไปเกิดซ้ำอีกในปัญหาเดิม ๆ และเมื่อแก้ได้แล้วในครั้งต่อไปก็สามารถเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ในส่วนของการจัดการแหล่งเรียนรู้ก็เหมือนกัน ต้องเจอปัญหาทั้งในเรื่องของพื้นที่ บุคลากร งบประมาณ หรือทุน ซึ่งก็ต้องอยู่ที่ผู้บริหารจะสามารถจัดสรรได้หรือไม่ เพราะทุก ๆ ปัญหาเริ่มจากที่ตัวบุคคล หรือตัวตนของผู้บริหารจัดการนั้น จะสามารถแก้ไขปัญหาอย่างไรให้ถูกวิธี

4. การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลัก “มัตตัญญูตา” ในการแก้ปัญหาสิ่งที่ต้องแก้ไขและปรับปรุง คือ “ประมาณ” หรือ การรู้จักประมาณ (อง.สตตก.อ. 23/68/144) โดยในพระสูตรได้มีการแสดงไว้ว่า

“ภิกษุเป็นมัตตัญญู อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักประมาณในการรับจีวร ปิณฑบาต เสนาสนะ

และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร หากภิกษุไม่รู้จักประมาณในการรับจีวร ปิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร เราไม่พึงเรียกเธอว่าเป็นมัตตัญญูในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้จักประมาณในการรับจีวร ปิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่าเป็นมัตตัญญู ภิกษุชื่อว่าเป็นธัมมัญญู อตถัญญู อตตัญญู มัตตัญญู ด้วยประการฉะนี้”

จากพระสูตรดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงการรู้จักประมาณ ไม่ว่าจะบริหารจัดการสิ่งใดแต่ในสิ่งแรกต้องรู้จักการวิเคราะห์อย่างมีความเข้าใจในการปฏิบัติ ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป เพราะว่าการสร้างสรรค์ผลงาน หรือการสร้างแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้ที่มีความสนใจจำเป็นต้องมีการศึกษาข้อมูลเพื่อกำหนดขอบเขตของการบริหารจัดการ โดยต้องมีการสังเกต การวิเคราะห์ โดยเฉพาะการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมโดยการกำหนดของโครงสร้างที่ครอบคลุม ไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป โดยทำในสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้โดยมีการควบคุมที่ดีเหมือนในพระสูตรที่กล่าวว่า “หากรู้จักประมาณ ก็ย่อมเป็นผู้รู้จักมัตตัญญู” เพราะทุก ๆ สิ่งขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของเรา เหมือนกับการสร้างแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบเสมือนจริงต้องศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้

5. การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลัก “กาลัญญูตา” ในการแก้ปัญหาสิ่งที่ต้องแก้ไขและปรับปรุง คือ “กาล” หรือ เวลา (อง.สตตก.อ. 23/68/144-145) โดยในพระสูตรได้มีการแสดงไว้ว่า

“ภิกษุเป็นกัลลัญญะ อย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักกาลว่า ‘นี่เป็นกาลแห่งอุทเทส นี่เป็นกาลแห่ง ปริปัจฉา เป็นกาล บำเพ็ญเพียร นี่เป็นกาลหลักเร้น’ หากภิกษุไม่รู้จักกาลว่า ‘นี่ เป็นกาลแห่งอุทเทส นี่เป็นกาลแห่งปริปัจฉา นี่เป็นกาลบำเพ็ญ เพียร นี่เป็นกาลหลักเร้น’ เราไม่เรียกเธอว่าเป็นกัลลัญญะในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้จักกาลว่า ‘นี่เป็นกาลแห่งอุทเทส นี่เป็นกาล แห่งปริปัจฉา นี่เป็นกาลบำเพ็ญเพียร นี่เป็นกาลหลักเร้น’ ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่าเป็นกัลลัญญะ ภิกษุชื่อว่าปรัสนมัญญ อตถัญญ อตตัญญ มตตัญญ กัลลัญญ ด้วยประการฉะนี้”

จากพระสูตรดังกล่าวได้แสดงให้เห็นเข้าใจถึงการรู้จักกาล หรือเวลา เพราะว่าการบริหาร จัดการขึ้นอยู่กับเวลา โดยส่วนใหญ่แล้ว ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะไหนล้วนมีการบริหารจัดการเรื่อง ของเวลา หรือมีการจัดสรรเวลาให้มีความเหมาะสม เพราะว่าถ้ามีการบริหารจัดการเวลาอย่าง ไม่มีความเหมาะสม หรือแก้ปัญหาเหล่านั้นไม่เป็นไปตามเวลาที่กำหนด จะทำให้เกิดกระบวนการที่ มีความผิดพลาดเสียหายได้ ซึ่งในพระสูตรที่กล่าวว่า “หากผู้ใดไม่รู้จักกาลแห่งอุทเทส ปริปัจฉา หรือกาลบำเพ็ญเพียร ก็ย่อมหมายถึงผู้นั้นย่อมไม่รู้จักเวลา” เพราะโดยส่วนใหญ่แล้ว ผู้บริหาร ควรรู้จักว่าเวลาไหนควรปฏิบัติอย่างไร หรือเวลาไหนควรปฏิบัติแบบไหน ควรต้องรู้ในสิ่งที่ตน กำลังประพฤติดำเนินชีวิตในขณะนั้นเสมอ เพื่อให้รู้และสามารถบริหารจัดการได้อย่างถูกต้องและ เหมาะสม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้บริการในการจัดการแหล่งเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง และ เหมาะสม

6. การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลัก “ปรัสนมัญญตา” ในการ แก้ปัญหาสิ่งที่จะต้องแก้ไขและปรับปรุง คือ “การประพฤติดน” หรือ การรู้จักชุมชน (อง.สศตค.อ. 23/68/145)โดยในพระสูตรได้มีการแสดงไว้ว่า

“ภิกษุเป็นปรัสนมัญญะ อย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักบริษัท ว่า ‘นี่ขัตติยบริษัท นี่พราหมณบริษัท นี่ คหบดีบริษัท นี่สมณ บริษัท ในบริษัทนั้นเราควรเข้าไปหาอย่างนี้ ควรยืนอย่างนี้ควร ทำอย่างนี้ ควรนั่งอย่างนี้ ควรกล่าวอย่างนี้ ควรสงบนั่งอย่างนี้’ หากภิกษุไม่รู้จักบริษัทว่า ‘นี่ขัตติยบริษัท ฯลฯ ควรสงบนั่ง อย่างนี้’ เราไม่เรียกเธอว่าเป็นปรัสนมัญญ ในที่นี้ แต่เพราะภิกษุ รู้จักบริษัทว่า ‘นี่ขัตติยบริษัท ฯลฯ ควรสงบนั่งอย่างนี้’ ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่าเป็นปรัสนมัญญ ภิกษุชื่อว่าปรัสนมัญญ อตถัญญ อตตัญญ มตตัญญ กัลลัญญ ปรัสนมัญญ ด้วยประการ ฉะนี้”

จากพระสูตรดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงการประพัตติ หรือการปฏิบัติตนเมื่ออยู่ในที่ชุมชน ว่าควรประพัตติตัวอย่างใดให้เหมาะสม เพื่อให้เป็นที่น่าเลื่อมใสของชนหมู่มาก และการสร้างสรรค์ หรือการวางตัวเพื่อให้เป็นที่น่าเคารพ เช่น การเป็นหัวหน้า การเป็นผู้บริหารควรประพัตติตัวในลักษณะใด ตามแนวทางของการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม การเป็นผู้พูด หรือการเป็นผู้รับฟังที่ดี ย่อมมีผลต่อการศึกษาในเรื่องที่ต้องการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อชุมชนในพื้นที่ที่เราได้เข้าไปศึกษา ไม่ประพัตติตัวที่ไม่เหมาะสม หรือการประพัตติตัวที่ไม่ดีในพื้นที่ชุมชนนั้น เมื่อเข้าไปในสถานที่นั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพสังคมปัจจุบันที่มีการสื่อสาร หรือเทคโนโลยีที่ตรวจจับง่ายขึ้น เพราะว่าการปฏิบัติตัวของแต่ละบุคคลนั้นย่อมแตกต่างกัน แต่สิ่งหนึ่งที่ทุกคนมีเหมือนกันคือ “คุณธรรม” และ “จริยธรรม” ที่ไม่สามารถบังคับได้ แต่ควรนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือต่อการสร้างแหล่งเรียนรู้

7. การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลัก “บุคคลัญญตา” ในการแก้ปัญหาสิ่งที่จะต้องแก้ไขและปรับปรุง คือ “บุคคล” หรือ การศึกษาในบุคคล (อง.สตตก.อ. (ไทย) 23/68/145-146) โดยในพระสูตรได้มีการแสดงไว้ว่า

“ภิกษุเป็นบุคคลโปรปริญญ อย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ รู้จักบุคคล 2 จำพวก บุคคล 2 จำพวก คือ พวกหนึ่ง ต้องการเห็นพระอริยะ อีกพวกหนึ่งไม่ต้องการเห็นพระอริยะ บุคคลพวกที่ไม่ต้องการเห็นพระอริยะ ก็ถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ อย่างนี้ บุคคลพวกที่ต้องการเห็นพระอริยะก็ได้รับการสรรเสริญด้วยเหตุนี้ อย่างนี้บุคคลรู้ธรรมแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมก็มี 2 จำพวก คือพวกหนึ่งปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลตนเอง แต่ไม่ปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลผู้อื่น อีกพวกหนึ่งปฏิบัติ เพื่อเกื้อกูลตนเอง และปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลผู้อื่น บุคคลพวกที่ปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลตนเอง แต่ไม่ปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลผู้อื่น ก็ถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ อย่างนี้ พวกที่ปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลตนเองและปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลผู้อื่น ก็ได้รับการสรรเสริญด้วยเหตุนี้ อย่างนี้ ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเป็นผู้รู้จักบุคคล 2 ฝ่ายด้วยประการฉะนี้แล ภิกษุชื่อว่า เป็นบุคคลโปรปริญญอย่างนี้”

จากพระสูตรดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงในบุคคล หรือการคัดเลือกบุคคลากรที่เหมาะสม และการมองว่าบุคคลนี้มีลักษณะอย่างไร เพื่อเป็นการส่งเสริมในตัวบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่ หรือการประพัตติตัวที่เหมาะสมของบุคคลที่ควรปฏิบัติ ว่าบุคคลนี้ประพัตติตนในทางที่ดี หรือไม่ดี มีความเหมาะสมหรือไม่ เพื่อที่จะได้นำมาพิจารณาในการคัดเลือกเข้าสู่องค์กรในการจัดการ ให้เป็นไปตามกระบวนการของการคัดเลือกบุคคล ซึ่งในส่วนใหญ่แล้วมักจะ

มองในด้านของความสามารถ หรือความมีวิสัยทัศน์ แต่ไม่ได้สังเกตในลักษณะของวิสัยธรรม เพราะการที่มีความรู้ไม่ได้บ่งบอกถึงความโปร่งใสเสมอไป แต่การมีคุณธรรมความประพฤติที่ดี ล้วนเป็นสิ่งที่ผู้นำหรือผู้บริหารต้องการสำหรับบุคลากรในลักษณะนี้ เพื่อเป็นการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ละเมิดกฎเกณฑ์ หรือกฎหมายที่หน่วยงานหรือองค์กรได้ก่อตั้งขึ้น โดยมองถึงความมั่นคงในการรับสมัครบุคคลเพื่อเข้าร่วมองค์กรได้อย่างดี เพื่อสร้างความเข้มแข็งต่อองค์กรให้ดียิ่งขึ้นตามความต้องการของผู้นำองค์กรนั้น

ดังนั้นการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาโดยใช้หลักสัปปริสธรรมนั้น เป็นการประยุกต์หลักการจัดการแหล่งเรียนรู้แนวใหม่โดยใช้หลักพุทธธรรมที่สำคัญในการแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงหรือการวิวัฒนาการของสังคม รวมทั้งเป็นการแก้ปัญหาในรูปแบบของหลักสัปปริสธรรม ซึ่งเมื่อนำมาประยุกต์รวมทั้งแก้ปัญหาแล้ว ทำให้เห็นเป็นรูปแบบที่ชัดเจนคือ การจัดการที่ดีโดยรู้จักเหตุ ทำให้เกิดการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ เรียกว่า “ธัมมัญญตา” ประการต่อมาคือ การพิจารณาผลที่ตามมา ในการจัดการศูนย์การเรียนรู้สิ่งที่สำคัญคือ การเข้าใจเหตุที่สำคัญ รวมทั้งผลการจัดการที่นำไปสู่การแก้ปัญหาที่เหมาะสม และมีความชัดเจนยิ่งขึ้น เรียกว่า “อตัณญตา” สิ่งที่สำคัญนำไปสู่การแก้ปัญหา คือ การเข้าใจหลักการที่กำลังจะแก้ไขอย่างมีความชัดเจน โดยผ่านตัวตนที่เป็นผู้ขับเคลื่อนให้สามารถจัดการเรียนรู้นั้นผ่านไปตามขั้นตอนที่ได้มีการกำหนดไว้ เรียกว่า “อตัณญตา” ซึ่งต้องมีการกำหนดความเหมาะสมที่ดี หรือการรู้จักประมาณการสำหรับในการแก้ปัญหา นั้นเพื่อไม่ให้เกิดความยืดเยื้อ โดยการจัดการศูนย์การเรียนรู้ที่ดีต้องมีการกำหนดความเหมาะสมในการศึกษา หรือจัดให้มีความเหมาะสมมีความพอประมาณตามกรอบของความสามารถที่จัดการได้ เรียกว่า “มัตตัญญตา” ในสิ่งที่สำคัญมากกว่านั้นคือ การรู้จักกรอบของระยะเวลาที่มีการแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้ที่เข้าใจในหลักเวลาอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดเป็นรูปแบบของการประพจน์ในสิ่งที่ถูกต้อง รัตภูมิที่ดี เรียกว่า “กาลัญญตา” และสำหรับในการจัดการแหล่งเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้จำเป็นต้องรู้จักให้ความสำคัญกับผู้ที่อยู่รอบข้างด้วย ซึ่งเป็นชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการมีศูนย์การเรียนรู้ เรียกว่า “ปริสัญญตา” สุดท้ายคือการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล โดยในบุคคลนั้นเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ ที่ต้องมีความเข้าใจ มีการถ่ายทอดของสิ่งที่บุคคลเหล่านั้นมีความสนใจ เพื่อให้การจัดการแหล่งเรียนรู้นั้นได้ถ่ายทอดไปอย่างมีประสิทธิภาพที่ดี เรียกว่า “บุคคลัญญตา” ซึ่งผู้เขียนได้จำแนกเป็นตารางความสัมพันธ์ในการประยุกต์ไว้ดังนี้

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์หลักสัปปริสธรรม 7 กับการจัดการแหล่งเรียนรู้

หลักสัปปริสธรรม 7	การจัดการแหล่งเรียนรู้	รูปแบบการประยุกต์
ธัมมัญญตา (รู้จักเหตุ)	วิถีชีวิต	ทำให้รู้จักการใช้หลักการที่เข้าใจ
อรรถัญญตา (รู้จักผล)		อย่างลึกซึ้ง มีการกำหนดรูปแบบ
อัตตัญญตา (รู้จักตน)	ศิลปะ	ของเป้าหมายของการจัดการ
มัตตัญญตา (รู้จักประมาณ)		เรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจวิถี
กาลัญญตา (รู้จักกาล)	การดำรงชีวิต	ชีวิต ศิลปะ รวมทั้งการดำรงชีวิต
ปริสสัญญตา (รู้จักชุมชน)		ทำให้เป็นผู้ที่เข้าใจต่อการพัฒนา
บุคคลัญญตา (รู้จักบุคคล)		ชีวิตที่ดีขึ้น

บทสรุป

การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาโดยใช้หลักสัปปริสธรรมนั้น เป็นการประยุกต์หลักการจัดการแหล่งเรียนรู้แนวใหม่โดยใช้หลักพุทธธรรมที่สำคัญในการแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาการของสังคม รวมทั้งเป็นการแก้ปัญหาในรูปแบบของหลักสัปปริสธรรม ซึ่งเมื่อนำมาประยุกต์รวมทั้งแก้ปัญหาแล้ว ทำให้เห็นเป็นรูปแบบที่ชัดเจนคือ การจัดการที่ดีโดยรู้จักเหตุ ทำให้เกิดการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ การพิจารณาผลที่ตามมา ในการจัดการศูนย์การเรียนรู้สิ่งที่สำคัญคือ การเข้าใจเหตุที่สำคัญ รวมทั้งผลการจัดการที่นำไปสู่การแก้ปัญหาที่เหมาะสม และมีความชัดเจนยิ่งขึ้น สิ่งที่สำคัญนำไปสู่การแก้ปัญหา คือ การเข้าใจหลักการที่กำลังจะแก้ไขอย่างมีความชัดเจน โดยผ่านตัวตนที่เป็นผู้ขับเคลื่อนให้สามารถจัดการเรียนรู้นั้นผ่านไปตามขั้นตอนที่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งต้องมีการกำหนดความเหมาะสมที่ดี หรือการรู้จักประมาณการสำหรับการแก้ปัญหาเพื่อไม่ให้เกิดความยืดเยื้อ โดยการจัดการศูนย์การเรียนรู้ที่ดีต้องมีการกำหนดความเหมาะสมในการศึกษา หรือจัดให้มีความเหมาะสมมีความพอประมาณตามกรอบของความสามารถที่จัดการได้ ในสิ่งที่สำคัญากกว่านั้นคือ การรู้จักกรอบของระยะเวลาที่มีการแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้ที่เข้าใจในหลักเวลาอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดเป็นรูปแบบของการประพจน์ในสิ่งที่ถูกต้อง รัดกุมที่ดี และสำหรับในการจัดการแหล่งเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้จำเป็นต้องรู้จักให้ความสำคัญกับผู้ที่อยู่รอบข้างด้วย ซึ่งเป็นชุมชนเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการมีศูนย์การเรียนรู้สุดท้ายคือ การจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล โดยในบุคคลนั้นเป็นหัวใจสำคัญของแหล่งการจัดการเรียนรู้ที่ต้องมีความเข้าใจ มีการถ่ายทอดของสิ่งที่บุคคลเหล่านั้นมีความสนใจ เพื่อให้การจัดการแหล่งเรียนรู้นั้นได้ถ่ายทอดไปอย่างมีประสิทธิภาพที่ดี ทำให้รู้จักการใช้หลักการที่เข้าใจอย่างลึกซึ้ง มีการกำหนดรูปแบบของเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจวิถีชีวิต ศิลปะ รวมทั้งการดำรงชีวิต ทำให้เป็นผู้ที่เข้าใจต่อการพัฒนาชีวิตที่ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชนาธิป แก้วบ้านดอน. (2557). ความหมายของแหล่งการเรียนรู้. สืบค้น 25 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/560489>.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2547). การจัดการความรู้กับคลังความรู้. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- ประมวล เพ็งจันทร์. (2556). สังคมวัฒนธรรมอินเดีย. สืบค้น 25 ธันวาคม 2565, <http://www.satit.up.ac.th/BBC07/AroundTheWorld/geo/47.htm>.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา สถาบันบันลือธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). เก็บเพชรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพุทธรักษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2561). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มาริสา คูบุรัต. (2565). “Metaverse คืออะไร? ส่งผลกระทบต่ออย่างไรกับโลกการตลาด”. คอนเทนต์ชิฟ. สืบค้น 25 ธันวาคม 2565, <https://contentshifu.com/blog/what-is-metaVerse#Metaverse>.
- โยชิน ททรัพย์มั่งมี. (2555). สถานที่ที่ตรัสรู้. สืบค้น 25 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.Bloggang.com/viewdiary.php?id=yo-sa&month=05-2012&date=12&group=21&gblog=3>.
- ไลฟ์สไตล์. (2564). “วันวิสาขบูชา ส่อง 3 สังเวชนียสถาน ประสพดี ตรัสรู้ ปรีณิพพาน”. กรุงเทพธุรกิจ. สืบค้น 25 ธันวาคม 2564. จาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/939889>.
- วัดป่ามหาชัย. (2558). พุทธกิจ 45 พรรษา. สืบค้น 25 ธันวาคม 2565, จาก <http://www.watpamahachai.net/watpamahachai-81.htm>.
- ศิรินทิพย์ อิศาสะวิน. (2553). “วัดต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน”. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสรรค์เสริมสุขภาพ. สืบค้น 25 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/19247-วัดต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน.html>
- สามารถ มั่งสัง. (2557). “วัด : แหล่งเรียนรู้อันควรอนุรักษ์”. ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้น 25 ธันวาคม 2565, จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9570000143892>

สารานุกรมเสรี. (2563). กุสินารา. สืบค้น 25 ธันวาคม 2565, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/กุสินารา>.

_____. (2563). พระสงฆ์. สืบค้น 25 ธันวาคม 2565, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/พระสงฆ์>.

_____. (2565). รายชื่อประชากรทางศาสนา. สืบค้น 25 ธันวาคม 2565, จาก https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_religious_populations.

_____. (2565). อริยสัจ 4. สืบค้น 25 ธันวาคม 2565, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/อริยสัจ_4.

สุณีย์ ชีรดากร. (2542). จิตวิทยาการเรียนรู้การสอน. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏพระนคร

สำนักงานส่งเสริมพระกัมมัฏฐานสระเบวรี. (2554). “สมณทูต 9 สาย สมัยพระเจ้าอโศก ในพระไตรปิฎกกล่าวไว้ว่าอย่างไร”. เว็บไซต์ดสนทนาธรรม. สืบค้น 25 ธันวาคม 2565, จาก <http://www.madchima.org/forum/index.php?topic=5977.0>.